

Anesteziolog dr. Stojan Jeretin

80-letnik

Zvonka Zupanič Slavec

Leta tečejo, dela, ki jih ustvarjalni posamezniki puščajo za sabo, pa jih ohranjajo med nami. Letos praznuje svoj življenjski jubilej eden pionirjev slovenske anesteziologije, dr. Stojan Jeretin, ki je svoje znanje začel graditi pri začetniku te stroke pri nas, prim. Dragu Hočvarju (1897-1960).

Stojan Jeretin se je rodil leta 1930 v Mariboru. V letih 1950 do 1956 je obiskoval Medicinsko fakulteto v Ljubljani, staž pa je opravil v Splošni bolnišnici Maribor v letih 1956-1958. Specializacijo iz anesteziologije je prvih 6 mesecev opravljal pri prim. Dragu Hočvarju v Ljubljani in nato v Splošni bolnišnici Maribor. Specialistični izpit je opravil leta 1961 v Ljubljani, leta 1978 opravil izpit ECFMG, leta 1982 pa je bil aprobiran tudi v Zvezni republiki Nemčiji, kjer je leta 1983 opravil še nemški specialistični izpit.

V zahtevni anesteziološki stroki se je dr. Jeretin izobraževal v številnih svetovnih centrih znanja: leta 1960 je tri mesece delal v bolnišnici *Anesthesielaege Rigshospital* v Kopenhagnu (prof. O. Secher), leta 1963 dva meseca v organizaciji ustanove *British Council* v Veliki Britaniji, tri mesece na kliniki *Wilhelmina (Wilhelmina Gasthuis)* v Amsterdamu pri prof. Vermeulenu Cranchu, leta 1964 v bolnišnici *Hammersmith Hospital* v Londonu, leta 1965 je opravil tritedenski tečaj o meritvah pH pri novorojenčkih pri prof. Salingu v Berlinu, leta 1972 se je izobraževal tri mesece na univerzitetni kliniki (*UCLA*) v Los Angelesu pri prof. S. Steenu.

Od leta 1961 do leta 1962 je bil dr. Jeretin zaposlen na kirurškem oddelku Splošne bolnišnice Maribor, v letih 1962-1964 je bil vodja njene enote za intenzivno medicino, v letih 1964-1967 pa je bil predstojnik Anestezijsko-reanimacijske službe Splošne bolnišnice Maribor, kjer je ustanovil prvi oddelek za anesteziologijo in intenzivno medicino v Sloveniji.

Leta 1976 je sprejel ponudbo prof. Merel Harmela, predstojnika anestezijskega oddelka *Department of Anesthesia, Downstate Medical center, State University NY*, ki mu je

ponudil mesto docenta (*angl. assistant profesor*). Pred odhodom v ZDA je bil dr. Jeretin leto dni (1967-1968) akademski konzultant (*Wetenschapeliek hoofdmedewerker*) na Univerzitetni kliniki *Wilhelmina Gasthuis* amsterdamske univerze. Mesto profesorja je v *Downstate Medical Centre* nastopil junija 1968 in bil direktor enote intenzivne medicine do februarja leta 1971.

Nato ga je pot vodila v ljubljanski klinični center (KC), kjer je bil v letih 1971-1981 vodja in ustanovitelj Centralne anestezijsko-reanimacijske službe (CARS). Leta 1974 je v Ljubljani opravil doktorat znanosti.

Leta 1981 je bil dr. Jeretin izvoljen za izrednega profesorja na univerzitetni kliniki *King Faisal University* v Dammamu, vendar službe ni nastopil, ker kot državljan SFLR Jugoslavije ni dobil vize. Odšel je v ZR Nemčijo na oddelek za anestezijsko Akademsko bolnišnico Lahr, kjer je bil prvi višji zdravnik (primarij) in stalni namestnik predstojnika. Leta 1989 je prevzel mesto predstojnika na oddelku za anestezijsko in operativno intenzivno medicino na Kliniki Lahr (*Klinikum Lahr*) in tam delal vse do upokojitve leta 1995. V letih 1989-1995 je bil strokovni vodja šole za medicinske sestre in tehnike v anestezijski in intenzivni medicini.

Na kirurškem oddelku mariborske bolnišnice je najprej, še kot specializant, izpolnil in standardiziral tehnično opremo in pripomogel k izdelavi domačih anestezijskih naprav in respiratorjev. Predvsem pa ga je privlačila intenzivna medicina. Postopoma je iz t. i. šok sobe zrasla enota intenzivne medicine, ki je služila vsem oddelkom bolnišnice. Tudi na področju anestezijske je skupaj s kolegi uvedel vse sodobne sisteme in metode (nevroleptanalgezijo, halothan in hipotermijo).

V sodelovanju z Institutom Jožef Stefan (IJS) je bil izdelan pnevmotahograf na temelju sevanja alfa, ki je odprl široke možnosti za študij fiziologije dihanja. V dogovoru s prim. dr. Jankom Držečnikom, ki je pripravljaval kirurško ekipo za kardiokirurgijo, je z ekipo inženirjev iz Tovarne avtomobilov Maribor (TAM) izdelal umetno ledvico po Watschingerju in napravo za zunajtelesni krvni obtok. Njegovo znanstveno delo je obsegalo poskuse z globoko hipotermijo.

Priredil je dva seminarja, leta 1965 in 1966, za jugoslovanske anesteziologe. Sodelovali so tudi porodničarji, pulmologi in fiziki ter centralni laboratorij mariborske bolnišnice (zbornika Meritve v anesteziji ter Dihanje in anestezija).

V Amsterdamu je imel dr. Jeretin odlične pogoje za znanstvenoraziskovalno delo (nabavili so pnevmotahograf IJS). Raziskoval je fiziologijo dihanja mehanskega predihavanja v laboratoriju in na nevrokirurgiji. Raziskovanje pljučne funkcije pri bolnikih na mehanskem predihavanju je nadaljeval na *Downstate Medical Centru* v Brooklynu v New Vorku, kjer je skupaj s sodelavci prof. L. Martinezom, I. Ping Tangom in asist. dr. T. Wandiczem preučeval izmenjavo CO₂ in izdelal nomogram za določanje dihalnega mrtvega prostora.

Ko je Medicinski svet Kliničnih bolnic v Ljubljani na temelju elaborata dr. Jeretina ustanovil Centralno anestezijsko-reanimacijsko službo (CARS), je moral najprej poskrbeti za šolanje osebja, ki bi bilo sposobno prevzeti delo v novem Kliničnem centru (KC). Izobrazili so specialiste (11), specializante (6), višje medicinske sestre, višje medicinske sestre pri anesteziji (6), medicinske sestre in medicinske sestre v intenzivni negi. Ustanovil je tudi razvojni oddelek, ki je bil zadolžen za vodeno specializacijo zdravnikov, za konference MM, poročila iz literature in organizacijo pouka srčno-pljučnega oživljanja (KPO). V skladu z elaboratom je ustanovil center intenzivne terapije (CIT) kot oddelek službe CARS-a, oddelek za anestezijo in oddelek za inhalacijsko terapijo. Pomagal je anesteziologinji prim. Jasni Müller pri ustanovitvi oddelka za zdravljenje bolečin. Za preprečevanje okužb v CIT-u je osnoval odbor za nadzor nad okužbami. Do potankosti je izdelal program za ukrepanje pri katastrofah, program KPO za KC ter šolanje zdravnikov in medicinskih sester zdravstvenih domov in bolnišnic. Njegovo delo so bili tudi mednarodni seminarji; organiziral jih je pet. Številni vrhunski strokovnjaki so tako spoznavali slovenske dosežke v intenzivni medicini. Sodelovanje domačih strokovnjakov pa je omogočilo, da so lahko stopili v dialog z vodilnimi medicinskimi

strokovnjaki iz tujine. Vsi referati so bili tiskani v zbornikih.

Program vodene specializacije je dr. Jeretin razvijal s sodelavci, strokovnim kolegijem anestezijske službe Republike Slovenije in z anesteziološko sekcijo, izšel pa je leta 1980. Slovensko specializacijo je dvignil na mednarodno primerljivo raven.

Dr. Jeretin je poleg strokovnega dela veliko poučeval: imel je predavanja za zdravniške specializante v okviru Slovenskega programa specializacije iz anesteziologije in intenzivne medicine, podiplomski študij za višje medicinske sestre in respiratorne terapevte, bil je mentor specializantom iz anesteziologije in intenzivne medicine, član republiške izpitne komisije za specialistični izpit iz anesteziologije in intenzivne medicine ter član izpitne komisije za zdravniški izpit na Medicinski fakulteti v Freiburgu (ZRN). Opravljal je tudi številne funkcije v strokovnih združenjih: bil je podpredsednik in soustanovitelj Evropske akademije za anesteziologijo (EM) v Parizu, član senata EM in predsednik *Udruženja anesteziologa Jugoslavije*. Je član številnih mednarodnih in domačih združenj: ustanovni član *Royal Society of Medicine*, *International Association for Study of Pain* (IASP), član Svetovnega združenja za katastrofno medicino *World Association for Disaster and Emergency Medicine*, Združenja za interno in parenteralno prehrano (AKEDAKE), Slovenskega zdravniškega društva (SZD), Anesteziološke sekcije SZD (od 1962–1966 predsednik) in član Zdravniške zbornice Slovenije.

Dr. Jeretin je bil v svojem plodovitem življenju tudi zelo inventiven. Prijavil je sedem patentov medicinskih naprav in pripomočkov, traheotomijski tubus, kompresijsko vrečo, pnevmotahograf, variabilni mrtvi prostor, karnitin v parenteralni prehrani in t. i. *termoflow*. Dr. Stojan Jeretin je bistveno pripomogel tudi k izdelavi domačih medicinskih naprav:

- anestezijska naprava »Alenka« (z Elektrostrojnim klubom Tovarne avtomobilov Maribor – TAM),
- respiratorji tipa Lundija (z Elektrostrojnim klubom TAM),
- naprava za hemodializo (z Elektrostrojnim klubom TAM),

- Pulmocor – naprava za zunajtelesni krvni obtok (z Elektrostrojnim klubom TAM),
- Cardiocomp (z Elektromedicino) in
- anestezijski aparat za katastrofno in vojno medicino (S. Jeretin, Z. Hlavaty in B. Norman).

Dr. Jeretin je bil za ustvarjalno delo tudi večkrat nagrajen. Med drugim je prejel drugo nagrado Sklada Borisa Kidriča za izume skupaj s Z. Milavcem in M. Hribarjem (oba z Instituta Jožef Stefan) za izum pnevmotahografa, ki temelji na alfa-ionizaciji. Prejel je tudi srebrno plaketo ljudske tehnike ter red dela.

Ob 75-letnici so mu v Lahru (*Klinikum Lahr in Herzzentrum Lahr/Baden*) posvetili simpozij »Od infekcije do sepse v intenzivni medicini.«. Objavil je več kot 100 del, od tega 11 samostojnih publikacij in 38 študijskih protokolov.

Jubilantu ob visokem življenjskem jubileju iskreno čestitamo in mu želimo še veliko zdravja in osebnega zadovoljstva.

Literatura

1. Jeretin S. Začetki mariborske anesteziologije, Ljubljana 2009.
2. Jeretin S. Od etrove narkoze do anesteziologije, Maribor 2006.
3. Jeretin S. Anesteziološka ambulanta in perioperativni menedžment. Ljubljana: samozaložba S. Jeretin. 2010.
4. Zupanič Slavec Z. Pogovor z anesteziologi dr. Stojanom Jeretino, prim. Nasto Pirc Delak in prim. Jasno Müller, september 2010.